

KULTÚRA

ROČNÍK XIX. – č. 16

DVOJTÝŽDENNÍK ZÁVISLÝ OD ETIKY

5. OKTÓBRA 2016

Vydáva FACTUM BONUM, s. r. o. • Šéfredaktor TEODOR KRIŽKA • Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava • mobil: 0911 286 452 • e-mail: kultura@orangemail.sk • Cena 1,50 €

Snímka: Teodor Križka

*A obraciam sa
k mocným, bohatým,
nech odpustia mi,
že ich málo prosím.
Že nebol som
a nie som pobratim
ich pyšnej slávy...*

*Obraciam sa k bosým
a nedávam si pozor na ústa,
v chudobe živý
miernejšie, no plnšie,*

*nech rovnako mi oni odpustia,
že nezávidím iným
mastné hrnce.*

*Pomstychtivých
tiež isto sklamem, no*

Mních

*nie som syn klebiet,
netrápim sa pre ne.*

*Aj keď mi nevedia prísť na meno,
prenechám iným
hnev a zlorečenie.*

*Čo iné, ako v tomto pohnutom
čase mať súcit
s tými, čo trú biedu!*

*Že odplávajú si mi za chrbtom?
Značí to iba,
že som o krok vpredu.*

*Som pre vás vyhasnutá pahreba
po veľkom ohni
na slávnosti zberu.*

*Nič z toho mi však
dávno netreba,
pre čo sú iní
schopní stratiť vieru.*

*Od vôd sa ťažko
vracia do púšte,
od studničiek
s ich božím zrkadlením.*

*Predal som všetko.
Bratia, odpusťte!*

*Kúpil som perlu
a ju nerozmením.*

TEODOR KRIŽKA

Pán inžinier Vincent Tomášek sa narodil roku 1923 v obci Nemšová do rodiny bývalého legionára a pracovníka štátnej služby. Po ukončení školy v Banskej Bystrici narukoval do Slovenskej armády. Počas operácií na východnom fronte bola však jeho divízia rozpustená, aby dobrovoľne prenechala priechod Červenej armáde. Po návrate z frontu sa zapojil do Slovenského národného povstania, po neúspechu ktorého bol zatknutý. Spolu s ďalšími deviatimi povstalcami mal byť exemplárne popravený v Banskej Bystrici, k čomu však na základe intervencie prezidenta Jozefa Tisa nedošlo. Práve tento akt udelenia milosti povstalcami pred popravou svedčil o veľkosti prvého slovenského prezidenta. Pán Tomášek bol na sklonku komunistického režimu pracovne degradovaný, svoje presvedčenie však nezmenil a jeho spomienky na Slovenský štát sú vzácnou výpoveďou o dobe, jej osobnostiach a aj o statočnosti pána Vincenta Tomáška. Jeho Svedecká výpoveď bola uverejnená v Kultúre č. 13 roku 2007 (roč. 10).

- *Dlhé roky ste boli známy ako obyvateľ Košíc, vy sám však pochádzate z Trenčianskeho kraja.*

VINCENT TOMÁŠEK: - Áno, som pôvodcom z Nemšovej, moja mama pochádzala z Homého Slnia, z veriaceho kraja. Mój otec bol počas Prvej svetovej vojny v Česko-slovenských légiách, po vojne ho zamestnali v štátnej službe ako väzenského dozorcú. Pôsobil v Leopoldove, na Mírove, či v Banskej Bystrici... Ja som bol zo siedmich súrodencov najstarší, preto som po ukončení obchodnej akadémie v Banskej Bystrici narukoval roku 1943 do Slovenskej ar-

mády, aby som odbremenil rodičov. Moji rodičia si okrem siedmich detí osvojili aj dcérku otcovej sestry, ktorá však zomrela na tuberkulózu v Olomouci, kde sme žili ako utečenci zo Sudet.

- *Kde presne operovala vaša armáda?*

VINCENT TOMÁŠEK: - Išlo o dve divízie Slovenskej republiky rozmiestnené na slovesko-poľských hraniciach. Naše

pre všetkých dozorcov známa tvár. Dozorcovia nám, zatknutým Slovákom, samozrejme, nadržovali. Nemohli nás však prepustiť. Ja som bol uväznený na samotke v kobke, často som nemal ani poňatia, čo sa deje s ostatnými väzňami. Považovali ma za nebezpečný živel. Mal som byť popravený spolu s deviatimi ďalšími povstalcami na bankobystrickom námestí na Silvestra roku 1944. Išlo o exemplárnu popravu na výstrahu, ak sa do určeného dátumu dob-

týchto Nemcov, ktorí nám zachránili život, popravili.

To bolo za prezidenta Edvarda Beneša, ktorý nemal rád Slovákov.

- *Ako ste prežívali dni vo väznici počas čakania na smrť?*

VINCENT TOMÁŠEK: - Veľmi hrdo. Mojich deväť kamarátov plakalo. Nevedel som im to zabudnúť. Idete na smrť, a plačete? Ja som, naopak, kráčal so vztýčenou hlavou a s ús-

spoliehali. Slovenský štát mal absolútne sympatie slovenského národa. Nepoznal som nikoho, kto by mal voči nemu averziu. Ľudia ten štát milovali – tak to môžem povedať. Slováci boli na svoj štát hrdí. Kto v tej dobe žil a dnes tvrdí opak, tak buď klame, alebo si chce vylepšiť kádrový materiál – neviem kvôli komu. Slováci boli vtedy hrdým národom.

- *Čomu ste sa venovali po vojne?*

VINCENT TOMÁŠEK: - Študoval som na Vysokej škole ekonomickej v Bratislave a následne som pracoval na ministerstve financií. Keď som však chcel v štúdiách ekonómie ďalej pokračovať, bol som považovaný za nepriateľa štátu a ďalšie štúdium mi nedovolili.

- *Teda ste boli v nemilosti režimu aj napriek tomu, že ste bojovali v SNP?*

VINCENT TOMÁŠEK: - Od štátu som za svoju povstaleckú činnosť dostal vyznamenanie, mám ho niekde odložené, ale ja si na odznakoch nezakladám. Bol som však vždy veľmi bojovný a vyjadroval som sa kladne o Slovenskom štáte. Preto som nebol pre mojich nadriadených pohodlný. Celkovo vnímam rok 1948 ako násilie, ktoré bolo Slovákom vnútené. Slováci za komunizmu trpeli, komunizmus im nebol vlastný. Museli sme sa tváriť, že to bol „náš“ štát, ale nikdy sme k tomu štátu spolu s kamarátmi nemali vrúcny vzťah. Bolo totiž cítiť nadradenosť Čechov, predstavovali sme pre nich menejcennú skupinu. To som cítil aj ako zamestnanec ministerstva financií riadeného z Prahy. Častokrát sme museli niečo vybaviť namiesto českých kolegov, ktorí na mnohé kroky nemali odvalu. Ešte keď sme na ministerstve financií mali získať ľudí na vstup do roľníckych družstiev, presvedčal som ich po svojom – na rovinu som im povedal, aby tam nevstupovali, že je to podvod. Bol som taká bojová nátura. Neskôr som v 60. rokoch stratil prácu a bol som nútený žiť sa ako čašník. Vyhodili ma aj zo strany. Nastúpil som aj do bane v Ostrave, kde som utrpel trvalé zranenie dolnej končatiny.

- *Ste ešte v kontakte s niekým z odsúdených na popravu v Banskej Bystrici?*

VINCENT TOMÁŠEK: - Nikto z nich už nie je nažive.

- *Ako hodnotíte súčasnú dobu, v ktorej už síce komunizmu niet, aj tak sa však stále nemôže hovoriť o Slovenskom štáte v pozitívnom zmysle?*

VINCENT TOMÁŠEK: - Som hrdý na to, že jestvoval Slovenský štát a do posledného dychu budem hrdý na to, že som Slováč. Čo sa týka budúcnosti, už nemám o samostatnosť Slovenska strach. Sme plnohodnotnou súčasťou spoločnosti vyspelých národov sveta.

- *Ako si uchováate v pamäti prezidenta Jozefa Tisa?*

VINCENT TOMÁŠEK: - Tiso bol v mojich očiach anjel. Slovenský anjel. Urobil pre Slovensko všetko, čo bolo v jeho silách. Českí komunisti sa ho snažili čo najrýchlejšie popraviť. Myslím, že keby ho neboli zabili, celý vývoj Slovenska by sa uberal úplne inou cestou. Ja som sa dokonca s Tisom aj osobne rozprával ako mladý študent v Banskej Bystrici. Pri jednej z návštev, keď kráčal prezident voľne bez ochranky po námestí a zhovorál sa s nami, s okoloidúcimi študentmi.

Zhovárala sa Katarína Džunková

Ľudia milovali Slovenský štát

Rozhovor s účastníkom SNP pánom Vincentom Tomáškom

divízie boli rozmiestnené na východnom Slovensku, severne od Medzilaboriec a poľského mestečka Jaslo. Veleniu však bolo jasné, že vojna je prehratá. Nechceli bojovať po boku Nemcov proti bratským slovanským národom. A tak sa velenie rozhodlo umožniť priechod Červenej armády cez Slovensko smerom na západ.

- *Ani tam ste však nemohli nečinne čakať na koniec vojny.*

VINCENT TOMÁŠEK: - Mnohí z mojich spolubojovníkov sa vrátili z frontu domov, ja som sa však v Banskej Bystrici prihlásil na veliteľstvo Slovenského národného povstania. Nechcel som, aby Slovensko bojovalo na strane Nemecka. Vstúpil som teda do povstania. Naša jednotka ope-rovala v okolí Brezna. To však už hlásili koniec povstania. Slovensko obsadili Nemci. Keď som sa vrátil domov, udavač Štrba – dodnes si pamätám jeho meno – ma nahlásil SS, aby ma zatkli. Za rukojemníka vzali i môjho mladšieho brata Jozefa. Muži z pohotovostných oddielov Hlinkovej gardy obkľúčili náš dom a odviekli mňa a môjho brata Jozefa ako záruku, že sa vo väzení budem správať poslušne. Zatvorili ma do bankobystrickej väznice.

- *Tam, kde pracoval ako dozorca váš otec?*

VINCENT TOMÁŠEK: - Otca už v tej dobe pre protištátne postoje z funkcie odvolali. Ale aj tak som tam bol

Vincent Tomášek v súčasnosti a v minulosti (vľavo hore). Vľavo dole rodičia Vincenta Tomáška, Vincent stojí vľavo, má fúziky

rovoľne neprihlásia páchatelia, ktorí vykonali prerušenie spojovacej techniky nemeckej armády. Mená a profesie desiatich odsúdených spomína vo svojej knihe Desiat rokov v slovenskej politike JUDr. Ján Balko, spisovateľ a hlavný tajomník Obchodnej a priemyselnej komory. Išlo o týchto ľudí: Viliam Furdík – továrnik, Pavel Ruttkay – továrnik, Eugen Riečanský – hlavný tajomník, Ondrej Kožlej – súkromný úradník, Imrich Peník, Peter a Eva Novotní, Dr. Viktor Cársky – tajomník povstaleckého okresného výboru, Václav Vaško – študent, Ľudovít Nábělek – študent, Vincent Tomášek – súkromný úradník. Popravu mali vykonať nemeckí generáli, ktorí obsadili Slovensko po roku 1944. Keď sa JUDr. Ján Balko o tejto poprave dozvedel, cestoval do Bratislavy na mimoriadnu audienciu u prezidenta Jozefa Tisa. Prezident Tiso okamžite intervenoval u nemeckých generálov v Banskej Bystrici, aby popravu nevykonali.

Tisove činy boli veľmi odvážne a kladné. Urobil veľa krokov, ktoré pre neho vôbec neboli v tom čase jednoduché. Rovnako na svojich krajanov vyvíjali tlak aj Nemci, ktorí boli na Slovensku už dlhšie. Vedeli, že naša poprava by nič nevyriešila a situáciu na Slovensku by to iba zhoršilo. Aj tak však neskôr po vojne a obnovení ČSR Česi

mevom. Taká som ja povaha. Naskakovali mi zimomriavky z ich strachu zo smrti. Plakali pred Nemcami, že ich popraví...
- *Potom vás teda prepustili z väznice?*

VINCENT TOMÁŠEK: - Z väznice ma prepustil slovenský Nemeček Lechnický, kamarát môjho otca. Ja som však neveril tomu, že by nás mohli hneď prepustiť. Myslel som, že je to len manéver, že za najbližším rohom nás spolu s bratom zastrelia. Podopieral som svojho chorého brata, a tak sme šli domov. Doma v Banskej Bystrici som vykopal v pivnici pod domom chodbu až po chodník na ulici, kde som sa skrýval v rizikových chvíľach. Mama mi tam nosievala jedlo až do oslobodenia Banskej Bystrice.

- *Ako ste vnímali po vojne vznik Česko-Slovenska?*

VINCENT TOMÁŠEK: - Vtedy bola obrovská eufória z oslobodenia, nevnímal som vyhranené vzťahy medzi Čechmi a Slováckmi. Ale Slováci boli už vtedy sebavedomým národom, nepotrebovali sme sa viazať na Čechov. Čo sa však týka Slovenského štátu, nepamätám sa za celý čas jeho existencie na nikoho, kto by tento štát nemal rád. Dokonca i židia sa na Slovenský štát

Dňa 4. septembra Katolícka cirkev udelila bl. Terézii z Kalkaty tú najvyššiu poctu, akú matka Cirkev môže svojim deťom udeliť: zaradila ju do zoznamu tých osôb, ktoré uctieваме ako svätých. Od tejto chvíle až do skončenia sveta katolíci si budú v liturgickom kalendári každoročne dňa 5. septembra pripomínať jej pamiatku.

Pri slávnostnej kanonizácii pápež František takto zhodnotil zásluhy tejto skromnej a obetavej rehoľníčky, ktorá zasvätila svoj život chudobným a opusteným:

„Matka Terézia, počas svojho celého života, bola veľkodušnou rozdávačkou Božieho milosrdenstva, dávajúc sa službám prijatia a obrany ľudského života, toho nenarodeného i toho opusteného a vyradovaného. Stala sa obranou života a neúnavne ohlasovala, že „najslabší, najmenší, najbiednejší je ten, kto sa ešte nenarodil“. Skláňala sa nad osoby vyčerpané, ponechané zomierať na okraji ciest, a rozpoznávala dôstojnosť, ktorú im dal Boh. Jej hlas zaznieval k mocným sveta, aby spoznali svoje previnenie zoči-voči zločinom chudoby, ktorú oni sami vytvorili. Milosrdenstvo bolo pre ňu soľou, ktorá dávala chuť každému jej skutku, a svetlom, ktoré osvetľovalo temnoty tých, čo už nemali ani len slzy, aby plakali, a aby vyplakali svoju chudobu a utrpenie. Jej misia na perifériách miest ako aj na perifériách existencie zostáva v našich dňoch výrečným svedectvom Božej blízkosti tým najchudobnejším z chudobných.“

Je to cenné svedectvo z úst veľpastiera Cirkvi a všeobecne uznávaného apoštola milosrdenstva. Ale ani toto svedectvo nepresvedčilo všetkých. Sú na svete ľudia, ktorých kanonizácia sv. Terézie z Kalkaty znepokojuje, dráždi a hnevá. Ich hnev koreni v tom, že život a životná múdrosť sv. Terézie sú v rozpore s ich názormi, ktorých plytkosť naša nová svätica svojim žitým kresťanstvom odhaľuje. A teda, aby zahlušili hlas vlastného svedomia, usilovne vyhľadávajú argumenty, ktorými by zľahčili a pred ľahkomyselnou verejnosťou očiernili jej charakter, jej prácu a jej odkaz súčasnému hedonickému svetu.

Niektorí kritici – ako indický lekár Aroup Chatterjee a profesionálny ateista Christopher Hitchens – zo svojho nevráživého vzťahu voči sv. Terézii urobili životné povolanie. Kritizovali a ohovárali ju za jej života a nenechávajú ju na pokoji ani po jej smrti. Aroup Chatterjee zlomyseľne nazýva jej nežistnú misiónársku činnosť „imperialistickou ofenzívou Katolíckej cirkvi proti obyvateľstvu Východu (an imperialist venture of the Catholic Church against an Eastern population.)“ Pre Christophera Hitchensa je ona „náboženským fundamentalistom, politickým machinátorom, primitívnym kazateľom a spoluvinníkom svetských mocností (a religious fundamentalist, a political operative, a primitive sermonizer, and an accomplice of worldly secular powers.)“

Nuž ale niet sa čo čudovať. Christopher Hitchens veľkú časť

svojej publicistickej kariéry vybuodoval na knihách a článkoch, v ktorých si vylieval svoj hnev a nenávisť voči osobám, ktoré svojimi schopnosťami sa vyšinuli do popredia svetového záujmu. Tri takéto postavy sa dokonca stali námetom na obsiahle knižné diela: prezident Clinton (No One Left to Lie to), štátny sekretár Kissinger (The Trial of Kissinger) a matka Terézia (The Missionary Position). Podobne v článkoch a esejach mu padli za obeť desiatky iných; od filmového herca Boba Hopea až po pápeža Benedikta XVI. – a keby ho nebol Pán Boh povolal pred svoju súdnu stolicu (v decembri 2011), určite by bol mal svoje

venčiny preložiť a opakovali výroky svojich majstrov.

Naša mienkotvorná tlač – ak si to sama neobjedná – ochotne uverejnila ich kritické pripomienky. A tak slovenský čitateľ si v Denníku N mohol prečítať príspevok Ch. Hutchinsom inšpirovaného reportéra Otakara Horáka s nadpisom Ľuďom odopierala liečbu, verila, že utrpením sa približujú Kristovi. Podľa O. Horáka „ľudia, ktorí Matku Terezu obdivujú ako svätca, vedia neexistujúceho idealizovaného hrdinu, a nie skutočného človeka z mäsa a kostí... bola iba obyčajný človek s množstvom chýb a nedostatkov... Nemilovala chudob-

nomáhajú bieli. Keď ich učia, že násilná konverzia nie je nič zvláštne a fatalisticky sa prijíma fakt, že jedna z piatich indických laureátov Nobelovej ceny je žena, ktorá sa nemiestne miešala do ťažkého umierania chorých chudobných.“

Denník SME venuje kanonizácii matky Terézie článok Pavla Štrbu Svätica, ktorá stále rozdeľuje. Štrbovi je autoritou ďalší humanista-ateista Hemley Gonzalez. V jeho príspevku sa dočítame, že „postava Matky Terezy však dnes viacerých rozdeľuje. Vyčítajú jej ultrakonzervatívne názory, či dokonca to, že sa vyžívala v utrpení ľudí, o ktorých sa starala. „Nebola priateľkou chudobných,

k násiliu, ktoré sa pácha na nenarodených deťoch.“

Naše denníky, podobne ako medzinárodné organizácie Planned Parenthood a iné, jej nevedia odpustiť, že nazývala veci pravým menom. Pri preberaní Nobelovej ceny za mier v roku 1979 povedala: Najväčším ničiteľom mieru dnes sú abortcie, pretože toto je skutočná vojna, skutočné zabíjanie, skutočná vražda bezbranného dieťaťa vlastnou matkou“.

A pri inej príležitosti v prítomnosti amerického prezidenta povedala: „Ak je dovolené, aby matka mohla zavraždiť vlastné dieťa, ako sa potom môžeme pozrieť ľuďom do očí a hovoriť im,

Svätá Terézia z Kalkaty a jej slovenskí kritici

„kritické výhrady“ aj proti pápežovi Františkovi.

A títo majstri majú svojich epigónov aj u nás. Hoci slovenskí učni a napodobňovatelia nepoznajú prostredie, v ktorom matka Terézia pôsobila, ani prácu, ktorú konala, ani dôslednosť, akým Kongregácia pre blahorečenie skúmala a overovala každý údaj o jej živote a činnosti, predsa sa podujali kritizovať kanonizáciu tejto obetavej a hrdinskej ženy. Pravda, neprinesli nič nového, iba do slo-

ných, ale chudobu, ako napísal autor Christopher Hitchens v knihe z roku 1995.“

Podobným tónom sa nesie článok Nie je všetko zlato, čo sa blyští, od Rastislava Škodu v Pravde“. Príspevok je tupou ozvenou ohováračiek Dr. Mukarjeeho: „Obraz Matky Terezy je pozostatkom zo starých čias bielej západnej vlády nad svetom. Jej glorifikácia uberá na duchovnosti Indie. Vyše miliarde Indov sa vnucuje názor, že je lepšie, keď im

ale propagátorkou chudoby,“ tvrdí jeden z jej najznámejších kritikov Hemley Gonzalez, ktorý v minulosti pracoval aj v jednom z jej indických sirotincov.“

Prečo je matka Terézia trňom v oku našim liberálnym, pokrokovým, mienkotvorným a cudzincami vlastným denníkom? Lebo ukazuje svetu živú a životodarnú silu kresťanskej viery. Z „možstva chýb a nedostatkov“, ktoré jej Denník N zazlieva, najväčším previnením bol postoj

že nie je dovolené zabíjať jeden druhého?“

Dnes sa sv. Terézia z Kalkaty so súcitom usmieva na svojich kritikov, ktorí si myslia, že čiapkou zakryjú slnko. Utovala ich, keď žila a trezivo ich znáša aj v nebi, lebo vie, aký je údel svätých. Ježiš to povedal svojim apoštolom a učeníkom pred 2000 rokmi: Et eritis in odio omnibus propter nomen meum – U všetkých budete v nenávisti pre moje meno (Mt 10,22)

FRANTIŠEK VNUK

REKVIEM

*A budú časy, už sú celkom blízko,
už kdesi leží stopa medvedia.
Už prichádzajú, vyjú ako psisko,
a spievajú, a spievať nevedia.*

*Sú to tie časy odcudzených bratov
a oddelených chladných postelí,
keď slová sú len použitou vatou
a umelo sa v oknách chumelí.*

*Už dávno to v nás ako v krove praská,
ten starý čas, len nová poprava.
Mával som matku, mala meno láska,
zavše mi ešte v srdci rozpráva*

*príbehy v tichu odpočuté z krvi.
Len také mýty, zopár obrazov
o žarnove, čo ako zrno drví
život i nás s tou jeho nákazou.*

*Vystahujú nás z našich vzdušných zámok,
červy nám budú hluční susedia.
A budú časy, už nám buchli brámkou,
a spievajú, a spievať nevedia.*

VEŠTBA

*A zajtra budú rána chladné
a jeseň vráti vlahu dňom,
a čudný smútok sa ti vkradne
do duše brámkou za humnom.*

*A osamejú dávne hniezda
bez čiernokrídlych anjelov,
a ako zrak sa zahmlí hviezda
nad opršanou alejou.*

*Pohnú sa mračná, kúdol dymu
vyšplhá sa až celkom k nim
a po tom lane znesie zimu
zlých čierno-bielych pantomím.*

*Po rusovlasom lístí pôjde
o hrčovitej palici,
na každom piatom-šiestom schode
zotrúť si slzu na líci.*

*A ochabne ti driek a plecía,
a pod snehom sa prehne dach.
A pohneš sa a budeš chvieť sa,
jazýček stále živých váh.*

*A obkreslia ťa dlhé tiene,
a maľovať ich bude spln.
No modlitba, to nemé chvenie
vysoko naladených strún,*

*odníme mnoho z tejto tiaže.
Šimon, čo chodí kríže niest'.
A vysoko sa zdvihnú paže
očistnej chvály na bolesť.*

KRÍŽ

*Aké by bolo ľahké vziať si na ramená
skrížené brvná! Ale on chce viac.
Žiada si dušu, a nech udivená
s nádejou, detsky hľadá na mesiac,*

*až do tmy za ním. Ba čo – ešte ďalej!
Za ohyb hriechu. Chce ma dakde tam,
kde túžba vrasť do lásky a alej
na horizonte stúpa k nebesám.*

*Aké by bolo ľahké zbit' dva trámy...
Ale niest' kríž je viac než divadlo,*

TEODOR KRIŽKA

Z podobienstiev

*viac ako hra, keď bližny pribíja mi
na kríž nadšenie, čo ma ovládlo.*

*Aké je ľahké velebiť, keď si ťa
Boh skrýva ako srnku do húštie
pred vlčím čuchom... Ale on si pýta
celučké srdce, ktoré odpúšťa.*

VÍZIA

Mária-Júlia Jahenny (1850-1941),
jedna z najväčších mystičiek,
mala stigmy na rukách, na nohách,
na boku a na ramenách.

Celý život trpela za hriechy rodného Francúzska a sveta.
Vyznačovala sa príkladnou poslušnosťou.
Päť rokov žila len zo svätého prijímania
pod lekárskeho dozoru.
Mala vízie rozhovoru medzi Pánom a Luciferom...

*Až biele vtáky odnesú si krv
tvojich rán a mocné dlane Petra
prebodnú klince, slabí ako prv,
keď bola tma a nebývalo svetla,*

*budeme kľáčať pred plameňom sviec
a chvieť sa budú v našich ústach slová:
Tak prichádza náš Pán a nakoniec
pomínie predsa vláda satanova.*

*Pukne zem v ostrých švíkoch hriešnych šiat
a na zem bude vyvrhnuté peklo,
a zahynie, kto nebol ľudom brat,
na koho svetlo iba darom tieklo.*

*A dole pod nohami zachvie sa
rovina ako od úzkosti dlane.
A rozhrnú sa nad ňou nebesá
bleskami nakriž stokrát spretrhané.*

*A vyleje sa veľké množstvo vôd,
a Boh si nové časy z lepšej priadze utká.
A zhynie takmer celý ľudský rod,
s výnimkou verných. Bude ich však hrstka.*

STRACH

*Bojím sa slova, ktoré slovu klame,
bojím sa gýča v pozlátenom ráme,*

*bojím sa pravdy, čo ak pravdu kazí,
lži, ktorá kosí ako jarné mrazy,*

*bojím sa vencov bez chvoja i s chvojím,
samého seba odrazu sa bojím,*

*zamlčaných aj vyslovených hlások,
odvahy, ktorá pred láskou má náskok,*

*bojím sa cti, čo na trhu sa núka,
i metafor, že vybuchnú mi v rukách,*

*bojím sa slzy na nevinnom líci,
bojím sa tankov znova na stanici,*

*bojím sa vojsk, že neopustia perón,
i že tá vojna neskončí sa mierom,*

*najviac však ľakáva ma inšie,
že každou hláskou zatĺkam ti klince*

*hlboko do rán, Pane z Kalvárie.
Znamená to, že ešte duša žije?*

DLŽOBA

*Váš portrét, farebnejší ako jeseň,
váš portrét - okno s dažďom do lesa,
váš portrét, ktorému som dlžen esej,
váš portrét - odoprené nebesá;*

*váš portrét - lesná ostražitost' vlkov,
váš portrét - kabát s kúzlom v rukáve,
váš portrét - kam sa nesmie siahať rukou,
darmo sú prsty také zvedavé;*

*váš portrét - lúka s horami a brezou,
váš portrét - celkom po obzor háj briez,
váš portrét - kostol rozzvonený spiežou
nedel'ných oviec v stráni do nebies;*

*váš portrét náhle vytepaný krvou
na hrud', a na čelo, a na sluchy,*

Snímka: Teodor Križka

vypálený vždy poslednou a prvou
hviezdou, čo o tom nemá potuchy,

váš portrét – kresba hmlou... sa nedá zotrieť
ani len slzou, hoci nemešká.

Tajomstvo sfingy. Priepasť. Skrátka, portrét,
ktorý mi spánok kreslí na viečka.

Z PODOBENSTIEV

Dobrým byť, veru aké prosté,
preložiť nakriž brvná dve
a cez priepasť prejsť po tom moste,
z úrody radovať sa po žatve.

Strom na ten kríž však iba kľíči
a pole leží úhorom,
víno spí ešte vo viniči
a aj to iba v niektorom.

Každý deň príde mráz či dažďe,
strom strhne náhla povodeň
alebo vzbĺkne ako raždie,
na lepší údel nehoden.

Vyzobú hrozno lačné škorce
a doráňa ho ľadovec,
a s vínom príhodi sa horšie –
skazí sa v sude nakoniec.

Aký kríž, aké dobro vo mne?
Všetko, čo mám, už nie som ja.
Veľbnosť, čo tak vierolomne
podvádzam, to je sekvoja

na všetky kríže v jednom kríži.
Nevinná bolesť za vinné.
Ale už sa tá doba blíži,
dozrieva k žatve v krajine.

Hospodár príde, vezme spiátky,
čo požičal – kto rozhojní
poklad čo i len o pol zlatky,
môže byť celkom pokojný.

No rúhanie sa derie z hrdiel,
d'as živlom spúšťa stavidlá...
To je ten kríž: niest' ľudský údel,
nepridať ku zlu ani zbla.

DOMOVINA

Sem úzkosť sveta d'aleko má.
Sem nedočiahnu ústa tiem.
Ten fliáčik zeme, kde som doma,
kde spočiniem, keď ustanem,

vezme mi iba smrť, to ucho,
ktorým Boh ťavu prevlečie
tak elegantne, jednoducho,
že sotva vzdychneš, človeče!

Ako keď prievan pozaháša
sviece, čo žiaria oddane,
s pokojom obleč do rubáša
to, čo tu po mne zostane.

Obleč ma prosto, do košele,
do tej, ktorú si vyšila
a pomodli sa, to je celé,
inak nech vládne idyla.

Pod hrušku, k plotu, tam ma polož.
Primiešaj môj prach do pôdy.
A na jeseň mi polož pod nôž
šiju, vždy prvú z úrody.

Zahryzni do mňa s veľkou chuťou.
Prijmi tú moju chudobu.
Neodmietni ma, nebuď krutou,
inak ma vtáky vyzobú

a rozvláčia ma po krajine.
Chcem ti tiecť v krvnom obehu
ako hlas vetra v okaríne,
nie ako ryba na brehu.

Budeš žiť znásobená dvoma.
Láska aj moja rodná zem.
Ten fliáčik prsti, kde som doma,
kde spočiniem, až ustanem.

DOMOV

Nenazri pod prah, ale za prah ticha.
Až potom piš. Piš, čo si uvidel.
Že nie je mŕtvy prach. Že dýcha.
A že to ticho nie je bez krídel.

Pozerať, kam len dovidieť smú oči,
no pomôž tomu tichu na krídla.
Len okrídlené srdce zavše vkročí
až za zrkadlo, hmlisté spravidla.

Pod prahom prach, a prach sú tvoje kosti
z tých kostí, čo už dávno pred tebou
jedli a pili, splna, do sýtosti,
kým za zrkadlo prešli pahrebou.

Nie je všeobecne známe, že užšie okolie Liszta v Paríži, ako aj jeho životná partnerka Marie d'Agoultová prezývali tohto známeho hudobného génia menom „Zyí“. Táto skutočnosť sa stala už pred de-saťročiami objektom záujmu, dokonca štúdií, avšak zostala nedoriešenou záhadou dodnes. Ak som zdôrazňoval vo svojich prácach slovenský pôvod Franza Liszta, dal som si tiež otázku, či tieto nedoriešené úvahy môžu mať nejakú spojitost' aj so Slovenskom, Slováckmi a či by sme sa nemali k tejto téme vrátiť.

Okrem už známych poznatkov uvádzam v tejto súvislosti aj niektoré skutočnosti spojené so životom Liszta, ktoré sa v lisztovských dokumentáciách a biografiách prekvapivo v istých detailoch obchádzali. Je tu nielen vzťah Liszta k východnému - k slovensko-slovanskému svetu, ale aj k tak zásadnej náboženskej téme, akou je tradícia svätého Cyrila a Metoda. A nepochybne aj Lisztov objavný vzťah k Florencii, Pisi, Benátkam a iným častiam Talianska. Lisztove mimoriadne znalosti z oblasti dejín, náboženstva, liturgie sú dnes už nespochybniteľné.

Z tohto hľadiska sa javí zaujímavou práca autora Jean-Claude Menou-a, ktorá vyšla v minulom roku (2015) pod titulom *Le voyage-exil de Franz Liszt et Marie d'Agoult en Italie*.¹ Autor si dal pod týmto pre niekoho možno prekvapivým titulom za úlohu priblížiť čitateľom nielen koncertné úspechy Franza Liszta, ale nepochybne aj Lisztovu mimoriadnu osobnosť. Počas tejto talianskej cesty s Mariou d'Agoultovou (medzi rokmi 1837-1839) zaujal autora Liszt ako znalec dejín a umenia.

Ide tu o nie veľmi známu kapitolu z Lisztovho života, ktorá prezrádza, že jeho genialita vnímať život, dejiny a umenie ďaleko presahuje len ten zúžený pohľad na neho cez rámec hudby. Autor knihy pomyseľne spre-vádza Liszta a jeho partnerku po cestách v Pávii, od Milána po Benátky, od Janova po Florenciu, od Pisi po Rím, od Assisi po Arezzo a komentuje jeho pôsobenie v tejto časti sveta.

Jeho pohľady či postoje vychádzajú z postrehov Liszta na tejto ceste majú za úlohu priviesť čitateľa k novým horizontom, ktoré nepochybne obohacujú doterajšie poznatky o Lisztovi a nútia aj odbornú vedeckú muzikologickú obec prehodnocovať isté doterajšie postoje. Je tu aj otázka synesthesie, akvizície, a teda výkladu týchto nových poznatkov z oblasti kultúry, ba aj terminológie, napríklad v obraze „décloisonné“, teda z hľadiska uľahčenia pochopenia tohto fenoménu, ktorý vedie k nadhľadu (pri tendencii k istému zjednodušovaniu) vo vzťahu k jednotlivým disciplinám a aj z hľadiska transdisciplinárnych postojov. Pre nás je tento prístup autora zaujímavý aj tým, že sa snaží predostrieť nielen názory, poznanie, ale aj výklad smerom k vizualizácii umenia. Poznámky Menoua v tejto knihe by nás aj preto mali evidentne zaujímať.

Na druhej strane nás môže paradoxne prekvapiť isté absentovanie výkladu k téme, ktorú naznačujeme v titule tohto príspevku, aj v obsahu Lisztovho denníka *Journal des Zyí*. Zvlášť preto, že autor dáva veľký priestor poznámkam a denníkom Marie d'Agoultovej. Tejto otázke sa venovali niekoľkí autori, no predovšetkým francúzsky znalec Liszta Charles F. Dupêchez už v roku 2007.² Pripomíname, že Dupêchez uvádza

Journal des Zyí v tejto svojej práci na niekoľkých stranách.³

Jean-Claude Menou vo svojej práci „Le voyage-exil de Franz Liszt...“ cituje jedno z diel Lucciana Chiappariho - titul Liszt a Como e Milano⁴, prekvapením je však skutočnosť, že vynecháva jeho pôvodné a zásadné dielo k našej otázke. Mám na mysli Chiappariho prácu už z roku

MIROSLAV DEMKO

Čo znamená prezývka Franza Liszta „Zyí“

Dodnes nevyjasnená záhada?

1989 Liszt a Firenze,... (Liszt a Floren-cia)⁵, kde sa tento autor výslovne vedeckým spôsobom snažil nájsť a zdokumentovať pravdepodobný pôvod tejto prezývky Franza Liszta. Porovnáva viaceré jazyky, zachádza do antiky, etymológie a podobne.⁶ Ba siahol dokonca po dielach známych jazykovedcov a historikov, uviedol predovšetkým štúdiu Adolfa Picteta.⁷ Nie je zanedbateľné pripomenúť, že práve táto práca Luciana Chiappariho je v dokumentáciách o Franzovi Lisztovi prekvapivo vynechávaná.

Je potrebné povšimnúť si snahu a výskum Chiappariho v citovanej knihe, pretože v nej na viacerých stranách porovnáva tak jazykovedné, etymologické, ako aj iné možnosti, aby dospel k nejakému výsledku.

Chiappariho oslovila téma prezývky Liszta. Všimol si aj obmeny tohto pomenovania, teda: „Zy“, „Zyí“, tiež „Zyy“ alebo „Zyo“, „Zys“ a tak podobne.

Aby zistil príčinu a pôvod práve takejto prezývky Liszta, použil Chiappari dokumentácie a slovníky sanskritu, keltského jazyka a iných starých prác a dokumentov, hľadal súvislosti aj s pozostalosťou mladého Liszta, teda z prvej polovice 19. storočia. Neuspokojilo ho ani porovnanie so starogréckym jazykom slova „Zeus“, ani so slovom „Déva“ zo sanskritu od významného autora A. Picteta.⁸

Môžeme preto hovoriť o prekvapení, že ani Jean-Claude Menou neudáva Chiappariho titul, knihu zásadného významu - pokiaľ ide o našu tému. Lucciano Chiappari sa totiž, rovnako ako J. C. Manou, dôkladne venoval štúdiu Lisztovho pôsobenia v Taliansku.

Zaujímavá je aj skutočnosť, že denníky d'Agoultovej boli revidované a vydané až po Lisztovej smrti. Sponybníť možno aj prístup a postoj k ich obsahu z hľadiska dneška. Aj samotný Jean-Claude Menou pripomína, že citovaný *Journal de Marie* - denník Marie d'Agoultovej - bol revidovaný, a to hneď po jej ceste s Lisztom po Taliansku. Môžeme si položiť otázku, prečo. Vydaný bol až v roku 1926, dávno po Lisztovej smrti (1811-1886). Toto vydanie sa nezhoduje s obsahom vzájomnej korešpondencie medzi Lisztom a d'Agoultovou.⁹ Nemôžeme sa zbaviť dojmu, že obchádzaním tejto Chiappariho práce dokonca aj Jeanom-Claudeom Menouom - sa táto téma takmer vytratila aj u súčasných svetových muzikológov a znalcov Liszta.

Chiappariho citované knihy a štúdie sú zaujímavé z viacerých hľadísk a sú nepochybne podnetom pre lepšie poznanie Liszta. Čo sa týka našej

témy, teda problému okolo Lisztovej prezývky „Zyí“, sice neprinesli posun a odpoveď, čo aj sám autor priznáva, ale sú pre nás inšpiratívne.

Na jednej strane Chiappariho prekvapuje a udivuje, že hoci sa Franz Liszt prezentoval aj v Taliansku ako Hongrois (Ungar), nikdy sa nepredstavoval maďarským pomenovaním „Ferenc“. Na druhej strane sa Chiap-

gické knihy. (Pozri ukážku)¹³.

Je zaujímavé, že nikto z muzikológov si meno Lisztovej prvorodenej dcéry Cosimy nedal do súvislosti s Cosimom Medicejským.

Liszt sa pohyboval medzi kultúrnou elitou Európy. Získaval informácie z prvej ruky a nie je vylúčené, že práve na tejto ceste sa zoznámil aj s hlaholskými doku-

Charles F. Dupêchez - a, *Mercvre de France*, 2007

3 *Idem*, ss.603-610

4 Chiappari, Luciano, *Liszt a Como e Milano*, Pacini Editore, Ospedaletto (Pisa), 1997

5 Luciano Chiappari: *Liszt a Firenze, Pisa e Lucca*, Pacini Editore, Pisa, 1989

6 *Idem*: s.85-93

7 Pictet Adolphe: *De l'affinité des langues celtiques avec le sanscrit*, Paris: B. Duprat, 1837

8 Pictet Adolphe: *De l'affinité des langues celtiques avec le sanscrit*, Paris: B. Duprat, 1837

9 Jean-Claude Menou: *Le voyage-exil...*, s.13-14

10 Miroslav Demko: *Franz Liszt a tisícročné oslavy svätého Cyrila a Metoda*

11 Konflikt medzi Šafárikom a Kopitánom, keď vieme, že Šafárik uznal nakoniec a dal za pravdu Kopitárovi.

12 V. J. Gajdoš: *Medicejský*

mentmi z minulých storočí.

Ukážka hlaholiky:

```

AIZV ]IVV IME OJTCA I S(UNA I I SJVE)TAGO DUHA AZV
OPATV ] DRV ZIHA PISAH SE O LEDI]NJE JuZE
DA ZV Vv NIMIRv KRALv HRv VATvSKI ]Vv ]
DNI SVOE Vv SVETU]u LUCI]u I SVI(EDO)
MI ZUPANv DESIMRA KRv ]BA]VÉ MRAITIN]v Vv LI(I)
CÉ PRv NEBZA ]S]v POSL]v ] VINI(O)DO]LÉ ]EK(O)]Vv V O
TOCÉ DA IZE TO PORECÉ KLv NI I BO(G) I B] (=I2) AP(O)STO]LA I G(=4) E
VANU]E]LISTI I SVI(ET)AÉ LUCIÉ AME]N]v DA IZE SDE ŽIVE
Tv MOLI ZA NE BOGA AZV OPATv DBROVITv Zv
DAHv CREKv Vv SI]u I SVOE]u BRAT]u S DEV
ETI]u ]Vv DNI Kv NEZA KOSv M]TA OBLAD
AJv CAGQ]Vv SU Kv RAINU I BÉSE Vv Tv DNI M
IKULA Vv OTOČvCI ]Sv SVETU]u LUCI]u Vv EDINO

```

Croatian Glagolitic Epigraphy (B. Fučić)

POZNÁMKY:

1 Jean-Claude Menou: *Le voyage-exil de Franz Liszt et Marie d'Agoult en Italie*, Actes Sud, Paris, 2015

2 *Mémoires, souvenirs et journaux de la comtesse d'Agoult* (Daniel Stern), v prezentácii a poznámkach

glagolský kódex, in: *Slavia časopis pro slovenskou filologii* vydává Československá akademie věd Praha, Roč. XXXV. Praha 1966, Sešit 1, Str.18- osobitné vydanie sa nachádza v mestskom archíve v Bratislave

13 Branko Fučić: *Croatian Glagolitic Epigraphy*, Published by Stephen Osborne, London, 1999, s.19

Prošba k priaznivcom Kultúry

Veľmi pekne ďakujeme, že viacerí z vás reagovali na prosbu redakcie a podporili vydávanie nášho časopisu Kultúra čiastkou podľa svojich možností. Prosíme, aby ste nepoľavovali v ušľachtilom úsilí a prispeli svojim príspevkom na číslo účtu vydavateľa Kultúry v Slovenskej sporiteľni

IBAN

SK6909000000000170427664

V nedeľu 18. septembra 2016 odišiel na večnosť profesor Tadeusz Zasepa (1946-2016). Slovensko i Poľsko tak prišli o veľkého človeka, občana oboch krajín, ktorý obe krajiny miloval. K Slovensku, ktoré sám pre seba objavil až v dospelosti po skúsenosti s veľkopodnikateľom a mecenášom Štefanom Romanom v Toronte, prechovával až takú oddanú lásku, že si v ňom prial zomrieť. Študenti, absolventi a pedagógovia Katolíckej univerzity v Ružomberku strácajú vzácného profesora, ktorý pracoval pre ich alma mater so zánietením a ochotou pomáhať až po kraj vlastných síl. Mesto Ružomberok a obec Lúčky prišli o svojho čestného občana. No predovšetkým Cirkev stráca kňaza, čo bol pre mnohých ľudí otcom, ktorého vnútorná účasť na problémoch druhých presahovala kňazské či pedagogické povinnosti. Na sklonku života sa o neho starali rehoľné sestry a modlili sa zaňho študenti, ako sa on modlil a navštevoval v posledných chvíľach života svojho kolegu a priateľa profesora Imricha Vaška.

S profesorom Zasepom som sa stretla iba raz, pripravujúc pre Kultúru rozhovor pri príležitosti jeho nadchádzajúcich sedemdesiatin. Akoby sa však práve toto jediné stretnutie skoncentrovalo do syntézy, v ktorej sa prejavila veľkosť otca Zasepu.

„Básnik je kňaz, ktorý dvíha a oslavuje nad krajinou hostiu v podobe slnka,“ vítal nás slovami poľského básnika Cypriana Norwida. Neželal si oslovenie „pán profesor“. Nijaké tituly. Chcel iba jediné oslovenie, ktoré mu prislúcha ako kňazovi, tej najväčšej hodnosti, ktorej sa človeku môže dostať – „Otče“.

Otec Zasepa hovoril o svojej láske k rodnej Čenstochovej, o strastiach svojej rodiny, ktorej sa dotkli zložité historické peripetie Poľska, o tom, ako bol nútený zostať v zahraničí, keď počas jeho pobytu v USA vyhlásil W. Jaruzelski v Poľsku výnimočný stav a napokon aj o svojej „prvej smrti“, ktorú zažil počas operácie srdca pred dvadsiatimi rokmi.

Ľudské telo a duša sú navzájom prepojené, a tak práve srdce otca Zasepu, ktoré bolo počas celého života naplnené ľuďmi, sa ukázalo ako jeho najpreťaženejšie miesto. Svoju klinickú smrť počas operácie v Nemecku opísal nasledovne: „Uvedomil som si, že ten, kto leží na lôžku, som ja. Zároveň som si však pamätal okamih svojej smrti,

Na druhý svet si odnášame iba chvíle, ktoré sme tu na zemi prežili s Ježišom

Za profesorom Tadeuszom Zasepom

keď mi vyňali srdce. Jasne som si uvedomil, že som to ja a že práve ja zomieram. Nedokážem to presne popísať, ale cítil som, že si uvedomujem len dve slová: viera a dobro. Že s týmito dvoma slovami 'viera' a 'dobro' zomieram. Ocitol sa v akejsi bielej hmle. Nič také biele som v živote nevidel. Ponoril som sa do tej bieloby... a zomrel. To všetko som prežíval veľmi pokojne, bez strachu. Po oných tridsiatich šiestich hodinách moja prvá myšlienka bola: 'Ale veď ja som zomrel... Kde som teraz?'

Nerozumel som, čo sa stalo. Uvedomoval som si, že mám končatiny a vôkol seba som počul šum. Chcel som pohnúť prstom, ale neodkázal som to. Uvedomil som si, že mám oči. Zaumienil som si, že ich otvorím. Bola to však námaha, akoby som fáral v bani. Napokon som predsa len nadvihol viečka. (...) Z tejto životnej udalosti si odnášam poznanie

posledného okamihu pred smrťou. Na druhom svete nič neznamená vaše meno, ani to, čo ste predstavovali na tejto zemi. Nič neznamenajú šaty, ktoré ste nosili. Podstatné sú len dve veci: 'viera' a 'dobro'. To si odnášame na druhý svet. Poznanie pomínie. I tá biela plachta, ktorou nás prikrývajú na smrteľnom lôžku, nebude naša. Ale viera, dobro a láska zostávajú. Viera a láska znesú všetko. Idú až do večnosti.“

Pán profesor rozprával fascinujúco o Slovensku. Akoby sa otvárala kniha, každú vetu by bolo hodno zapisovať. Rozprával o tom, ako Slováci vieru cítia, o slovenskej úcte k Panne Márii, ako i o mariánskej úcte všetkých národov, lebo Božia Matka prežila bolesť svojho Syna i radosť v Káne Galilejskej a sprevádza človeka vo všetkých okamihoch života. Rozprával o slovenskej láske k prírode, k všetkému živému, keď

Slováci vravia: „idem do prírody“ či „do hôr“, čo poľskému uchu znie ako „idę do przyjaciela“, akoby bola pre Slovákov hora, les i všetko živé priateľom, ktorého hodno navštevovať. Najkrajšie však rozprával o piesni Slovensko moje, otčina moja.

Málokedy sa stáva, aby sa univerzitný profesor, ba rektor univerzity, zaoberal akousi ľudovou piesňou, ba hľadal v nej filozofický a teologický význam. Na to sú predsa omnoho učenejšie teórie. Pán profesor Zasepa však užasol práve nad touto piesňou, najmä nad jej druhou slohou so slovami:

„Hej, mám otčinu ešte ja inú, kde večne vládne môj Boh a Pán.“

Slováci tu poukazujú na inú, skutočnú vlasť človeka, pre ktorú sme stvorení – pre večnosť. Dokonca idú ďalej než poľskí intelektuáli, ktorí v dobe

rozdelenia Poľska tvrdili, že Poľsko i tak existuje v srdci. Slováci spievajú, že ich otčina je predovšetkým na nebi, kde „zmiznú žiale aj náreky, tam budem bývať až na veky.“

Ťažko sa o pánovi profesorovi Zasepovi píše v minulom čase. Zdalo by sa, že si naďalej lieči zoslabnuté zdravie v Lúčkach alebo sa v Ružomberku venuje milovaným študentom. Veď jeho prítomnosť bola taká reálna, tak bytostne sa týkala mnohých ľudí, s ktorými spolupracoval. Očarúval svojím brilantným duchom, ľudskosťou i vzdelaním, veď aktívne ovládal mnoho jazykov, medzi inými napr. i lotyštinu či posunkovú reč, keď sa venoval pastoračii hluchonemých. Aj o nich vedel úchvatne rozprávať, aké je zložité, no o to krajšie zvestovať im Krista. Ako sa ho hluchonemé matky pýtali: „Povedzte, aký má naše dieťa hlas?“ A on pohybom prstov naznačil: „Krásny“.

Pán profesor bol činný v USA, v mnohých krajinách západnej i východnej Európy, jeho meno je bytostne späté s univerzitami v Lubline a v Ružomberku. Keď sa ho pýtali, či má človek sedemdesiat sedemkrát odpustiť tým, čo mu ublížili, odpovedal: „Aj stokrát.“ Tak odkiaľ sa náhle nabral ten minulý čas?

Keď sme odchádzali od pána profesora, dal nám dobrotivou rukou krížik na čelo.

Tá vrúcna ruka je dnes už chladná. Modlitba Odpočinutie večné tak bude bohatšia o ďalšieho konkrétneho človeka. Ale aký zmysel by mal život bez smrti. A bez večnosti. Veď o nej vedel pán profesor o to viac, že raz už svoju klinickú smrť prežil, a ešte viac o to, že je kňaz – to najvýznamnejšie povolanie, akého môže byť človek hodný, keď zastupuje samotného Krista na zemi a keď pomáha ľuďom nielen v pozemskom živote, ale najmä za jeho hranicou. Pán profesor je už teda na onom monumentálnom mieste „tam“, o ktorom sa my len dohadujeme, no on už vie. Stále platí – neviete dňa, ani hodiny. Boží Syn prijíma svojho služobníka, ktorý v jeho lásku a dobrotu veril celou svojou bytosťou. To dobro sa snažil prenášať aj na nás a utvrďovať nás v jeho neustálom konaní. Veď čo je vzdelanie, spoločenské postavenie, sláva či majetok bez lásky. A predovšetkým bez lásky a vďačnosti Bohu, čo nám udelil milosť žiť. Slovami otca Tadeusza Zasepu:

„Jediné, čo si odnášame na druhý svet, sú chvíle, ktoré sme tu na zemi prežili s Ježišom.“

Katarína Džunková

Emeritný pápež a dvaja prezidenti

V septembri 2016 sa objavila na knižnom trhu kniha rozhovorov emeritného pápeža Benedikta XVI. Jej talianska verzia má názov *Ultime conversazioni* a v angličtine vychádza pod titulom *Last Testament: In His Own Words*. Kniha bola stredom pozornosti už niekoľko týždňov pred tým, než prišla do predaja a dostalo sa jej predpredajovej publicity aj v našich médiách.

Kniha *Ultime conversazioni* (Posledné rozhovory) je viac-menej životopisom emeritného pápeža Benedikta, podaným v podobe rozhovorov s nemeckým novinárom Petrom Seewaldom, ktorý už predtým pripravil s pápežom dve knihy podobného žánru. V knihe Seewald položil Jozefovi Ratzingerovi 630 otázok, na ktoré on odpovedal s otvorenosťou, aká u tohto plachého človeka vyvoláva údiv. Otázky zahrňujú obdobie od Benediktovho detstva až po dramatické rozhodnutie rezignovať z pozície hlavy Katolíckej cirkvi.

V svetovej tlači sa najviac komentovali Benediktove odpovede, v ktorých vysvetľuje dôvody rezignácie a tie udalosti jeho pontifikátu, čo sa označovali a dosiaľ sa označujú ako „krízové“. Sem patrí predovšetkým únik tajnej a dôvernej korešpondencie, tzv. *Vatileaks*, ktorú odcudzil a odovzdal novinárom jeho komorník Paolo Gabriele; prítomnosť tzv. homosexuálnej lobby v pápežskej kúrii; Benediktov prejav v Regensburgu, ktorý tak dramaticky vzrušil a po-búrnil celý islamský svet; odvolanie exkomunikácie biskupov komunity biskupa Marcela Lefebvra; Benediktova mladosť poznačená nacistickým režimom, pod ktorým žil až do roku 1945.

Knihu ako celok som ešte nečítal a toto, čo o nej píšem, nie je recenzia. Čítal som však (Pán Boh zaplať za internet!), ukážky a značnú časť toho, čo sa nej písalo v zahraničnej a domácej tlači. A tu som si všimol, že naše

oznamovacie médiá sa až úzkostlivo vyhýbali zverejniť Benediktove názory na dve vedúce postavy súčasného politického diania: Barak Obama a Vladimir Putin. Nuž, aby som zaplnil túto medzeru, uvádzam tu informáciu, ktorá je priemernému čitateľovi západnej tlače známa, ale slovenskému čitateľovi z neznámych príčin utajovaná.

Pápež Benedikt počas svojho osemročného pontifikátu (2005-2013) sa stretol s oboma štátnikmi. Keď sa ho novinár Seewald pýtal, aké dojmy tieto predstavitelia dvoch svetových veľmocí u neho zanechali, pápež vykreslil amerického prezidenta Obamu ako „veľkého politika, ktorý – samozrejme – vie, čo treba robiť, aby bol človek v politike úspešný. Má určité názory, s ktorými sa ja nemôžem stotožniť. Voči mne sa však ukázal byť nielen dobrým taktikom, ale určite aj mužom hlbavým (a reflective man). Mal som dojem, že chcel, aby sme sa stretli, a že pozorne počúval.“ (Názory amerického prezidenta, s ktorými sa Benedikt nemôže stotožniť, pápež nemenuje, ale aj bez čítania medzi riadkami sa možno dovtipiť, že sú to Obamove politické postoje k takým moderným spoločenským neduhom ako umelé ukončenie tehotenstva, manželstvo osôb rovnakého pohlavia, eutanázia a pod.)

O prezidentovi Putinovi emeritný pápež povedal, že to je „veľmi zaujímavý človek. Som pevne presvedčený, že je – samozrejme, mužom moci – ale v určitom zmysle zasiahnutý potrebou viery. Je realista. Vidí, ako Rusko trpí postupným úpadkom morálky. Ale ako vlastenec, ako niekto, kto chce, aby sa Rusko opäť stalo veľmocou, vidí aj to, že zničenie kresťanstva ohrozuje zničenie Ruska. Vidí celkom zreteľne, že ľudské stvorenie potrebuje Boha a určite on toto prežíva aj vnútorne“.

FRANTIŠEK VNUK

I. časť

Z moderných myšlienok, dokazujúcich mieru zmätenia súčasného katolíckeho kresťanstva, je azda najtristnejšou tá, ktorá ústami tzv. „konzervatívcom“ na jednej strane vyjadruje ľútosť nad protikresťanskými prechmatmi modernej doby ako aj spoločenským úpadkom všeobecne a zároveň vysvetľuje túto tendenciu ako niečo, čo je spôsobené nedostatkom adekvátneho množstva demokracie v spoločnosti, jej absenciou či upúšťaním od jej „posvätných“ zásad alebo dokonca, aby zmätok bol dokonalejší, ako niečo spo-

BRANISLAV MICHALKA

Novodobá demokracia

ako nástroj na zničenie kresťanstva

sobené pozostatkom starých nedemokratických návykov.

V myslí kresťana katolíka, ktorý sa dokonca domnieva, že je kresťanom konzervatívnym, sa udomáčaňuje, s pribúdajúcimi desaťročiami stále trvalejšie dojíma a z hľadiska kresťanských dejín vskutku fascinujúca úmera, sumarizujúca vzťah demokracie a kresťanstva do vety: čím viac demokracie – tým viac kresťanstva. Od cirkevných predstaviteľov môžeme často počuť o nutnosti uchovať, prehĺbenie a rozšírenie demokracie, ktorá tak blahodarne pôsobí na Cirkvi a kresťanstvo. Koľko nárekov sme si už vypočuli o tom, že všetky ústrky voči kresťanstvu zo strany modernej spoločnosti, majú pôvod v absencii tej „pravej“ demokracie. Ubezpečujú nás, že všadeprítomný rozvrat a anarchia je dôsledkom nerešpektovania demokratických hodnôt a princípov. Ich odhodlanie ordinovať čarovnú pilulku demokracie na každý sociálny, kultúrny či náboženský pupák, zdá sa, nepozná únavu.

Neúnavné omieľanie tejto mantry prinieslo samozrejme svoje plody. A tak môžeme počuť celé spektrum kresťanských odporcov súčasných degeneratívnych trendov v spoločnosti, ako sa zakláňajú demokraciou, vidiac v nej riešenie problému. Útlak kresťanov je podľa nich spôsobený nedostatkom náboženskej slobody, čiže demokracie. Zavádzanie anomálnych sexuálnych praktík a vzťahov do spoločnosti je podľa nich spôsobené nevypočutím hlasu ľudu, držiteľa cností, čiže nerešpektovaním demokratických zásad. Byrokracia EÚ je zlá, pretože je nedemokratická atď. Máme tu nacionalistov, čo plačú nad nedostatkom demokracie, konzervatívcom domáhajúcich sa väčšej demokracie, monarchistov, republikánov, bojovníkov za tradičnú rodinu, všetko väčšinou skupiny s kresťanským myšlienkovým pozadím. Všetci sú presvedčení, že dôslednou aplikáciou demokratických princípov budú vyriešené problémy dnešných dní, bude porazený byrokratický moloch a v žiare náboženskej slobody rozkvitne, za hlaholu gitár, Cirkev, zaplavená konvertitmi; ako si to vysnívali vo veselých a twistujúcich rokoch šesťdesiatych a ako na to od rokov šesťdesiatych márne čakajú.

20. storočie býva označované za storočie genocíd. Milióny tiel. Avšak

najväčšou genocídou 20. storočia, z metafyzického hľadiska, bola genocída myšlienková. Tá, ktorá dokázala vyhubiť v kresťanských hlavách elementárny obranný pud a identitu. Pomocou rafinovaného sledu manipulácií, revolúcií, vojnových konfliktov a štátneho násillia dokázali katolíkom ich nepriatelia vsugerovať myšlienku, že pojem demokracie je pojmom čisto politickým, nemajúcim žiadne teologické alebo metafyzické pozadie. Že je to, podľa zaužívaného výkladu, len moderná aplikácia starovekej myšlienky, priam odvekej túžby ľudstva,

rokov protikresťanského boja. Je dôkazom totálneho opustenia koncepcie sv. Augustína o dvoch štátoch v dejinách – Božom a svetskóm. Opustením koncepcie neustáleho boja Cirkvi so svojimi nepriateľmi, ako to naznačil sv. Ignác z Loyoly vo svojej dichotómii dvoch zástav, pod ktoré sa zoraďujú ľudia – pod zástavu Ježiša Krista a zástavu diabla. Tertium non datur! „Kto nie je so mnou, je proti mne.“ hovorí nedemokraticky Náš Pán Ježiš Kristus (Lukáš 11, 23).

Demokracia, tento grandiózny podvod, ktorý, odhodiac masku, vyústil do bezškrupulóznej koz-

možnosti usporiadani antickej polis. Aplikácia natoľko neutrálna, že je schopná adaptovať sa vo všetkých spoločnostiach, počnúc anglosaskou, nevynímajúc papuánsku a zahrňajúca aj potenciálnu spoločnosť marťanskú.

Táto osviežujúca masáž a rekultivácia kresťanských mozgov vyústila u niektorých obzvlášť hojne preorávaných a postrekovaných osobností (Maritain, Mauriac, Chesterton etc.) do zistenia, že kresťanstvu je demokracia priam implicitne vlastná. Týmto úžasným zistením nahrali svojim nepriateľom na združujúci smeč: nie je teda nepriateľ demokracie, ak sa veci majú tak, ako bolo povedané, zároveň vlastne aj nepriateľom kresťanstva?

A múdrosť bola na svete!

Logicky potom väčšina cirkevných a kresťanských dejín, pretože nedemokratických, ocitla sa na trápnom demokratickom indexe, ktorý kombinoval zahanbenie demokratických katolíkov nad svojimi dejinami s úbohým a křčovitou snahou o ľživú apológiu, snažiacu sa sugerovať za každú cenu neexistujúce demokratické prvky v životoch svätcov i celej Cirkvi.

Máme sa teda čudovať, že súčasný katolík nechce poznať skutočné dejiny Cirkvi? Že pre neho takmer doslova začína história Cirkvi pápežmi II. vatikánskeho koncilu alebo v lepšom prípade vianočným prejavom Pia XII. z roku 1944? Nuž a čo by v tej minulosti aj nachádzal, veď bola nedemokratická! Ako by si potom mohol dosadiť úmeru: čím viac demokracie – tým viac kresťanstva, keby uvidel, že v dejinách sveta naprosto evidentne slabne reálny vplyv Cirkvi na život práve s nárastom demokracie?

Že niečo také elementárne a do očí bijúce, ako táto skutočnosť poklesu vplyvu Cirkvi s nástupom demokracie, môže stáť, sť a výkričník, kresťanom priamo pred nosom bez toho, aby tento jednoduchý fakt dokázali uvidieť, uchopiť a spracovať, to je svedectvom o dokonalom zmätení a zaslepenosti.

Viera, pretože o nič iné nejde, že dobrá demokracia vyše dvoch tisícročí spala, aby sa v 18. storočí zázračne prebudila k väčšej sláve a prospechu kresťanstva, je dôkazom o úplnej strate súdnosti. O strate, ktorá nie je ochotná vidieť 2000 rokov kresťanských dejín a 2000

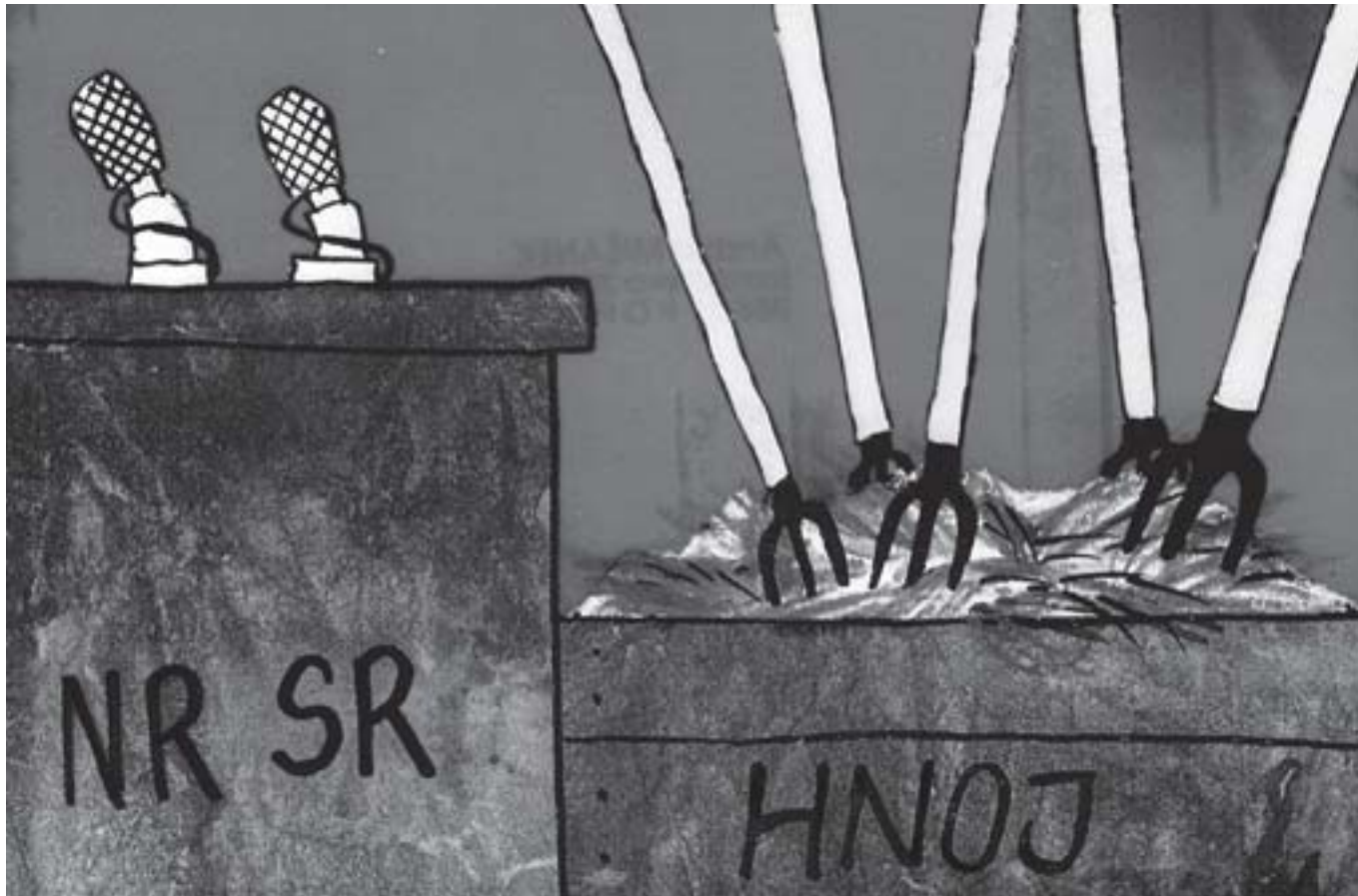
mopolitnej oligarchie hedonistických novopohanských zbohatlíkov, prezentovaný v roli garanta kresťanstva! Vskutku, diabol má zmysel pre humor. Pravda, predovšetkým pre humor na úkor človeka. Na seba už je podstatne háklivejší. Preto beda tomu, kto sa jeho vtipu nesmeje. Beda tomu, kto kráča popri posvätnéj rieke dejín a uvidiac tam ležať posvätnú kravu demokracie, úctivo ju neobide.

Pre kresťana však niet inej voľby ak nechce zaprieť dejiny Cirkvi a kresťanstva. Nič v živote Ježiša Krista, jeho apoštolov, v dejinách Cirkvi a kresťanstva nesvedčí o nejakej demokratickej inšpirácii. Naopak, neomylný hlas autority, hierarchie a poriadku sprevádzal tieto dejiny od počiatku. Demokracia je rakovinou na tele kresťanstva, neorganickým implantátom, ktorý nivočí telo kresťanstva už od 18. storočia. Pre kresťana niet inej voľby: buď bude žiť v pokrytectve a falšovať svoje dejiny, alebo si prizná do očí bijúcu pravdu a vyvodí z nej tie najjednoduchšie závery.

DEMOKRACIA - ANTICKÝ PODVOD

Nezmyselnosť samotného pojmu demokracie snáď ani netreba aspoň trochu súdnemu človeku, vysvetľovať. Že ľud vládnuť nemôže, a to nie preto, že by možno nechcel, alebo že by to nechceli nepriatelia demokracie, ale preto, že to odporuje základným a trvalým danostiam spoločenskej reality vo všetkých obdobiach, aké len dejiny poznajú, to je niečo také zrejme, že sa to nepokúšajú obhajovať ani samotní zástancovia demokracie. Tí sa väčšinou uspokojia s tvrdením, že ten kto vykladá pojem „demokracia“ ako „vládu ľudu“ a následne sa jej aj dovoľáva, ten nechápe, čo to demokracia je, pretože pod demokraciou oni rozumejú demokraciu zastupiteľskú. Čiže politický systém, kde nevládne priamo ľud, ale ním volení zástupcovia. Nutne sa tu však natíska otázka: prečo sa potom volil pre takýto systém názov „demokracia“? Ak niekde ľud nevládne a z prirodzenosti ani nemôže, načo potom vôbec používať pojem „demokracia“? Prečo sa neuspokojí s pojmom „politeia“, prípadne s iným zabeňaným pojmom ako napríklad „res publica“, ak už je pokrokovým pánom monarchia trňom v oku?

Vysvetlenie je mimoriadne prosté. Ľudská povaha vykazuje udivujúcu

Kresby: Andrej Mišanek

konštantnosť, okrem iných vecí, aj vo veciach politických, a spôsob ako sa dostať k moci, s cieľom zničiť starú vládnucu vrstvu, za pomoci masy ľahko manipulovateľného ľudu, je pozoruhodne starý. Demokracia nevznikla ako výron odvekej túžby antického ľudu, ako nás ubezpečovali rôzni pokrokoví súdruhovia, ale ako nástroj na ukojenie politických chŕťok určitých jedincov, politických rečníkov a demagógov, ktorí pochopili, že v masách sa skrýva ľahko ovládateľný potenciál moci, ktorý ich môže vyniesť na politický Olymp.

Neúprosná realita nám však veľkú časť preskúmať samotné pohanské ľudové „masy“ starého Grécka, tohto ideálu osvietenecov a revolucionárov, skôr ako popíšeme mechanizmus demokratického politického kladkostroja. Nikde sa miera podvodu s demokraciou a bezuzdná lož protikresťanského ohovárania neukáže v takej priesračnej podobe, ako práve tu. Pozrime sa na tú masu: menšinová skupina slobodných občanov v aténskej polis, ovládajúca masy bezprávných žien, detí a predovšetkým otrokov, to má byť ten „ľud“, ktorý participuje na vláde. Odhliadnime od evolučnej povery, ktorá v tejto antickej demokracii vidí prvú zoru na úsvite lepšieho veku ľudstva a pozrime sa neskaleným zrakom na realitu.

Kto z nás by chcel žiť v tej antickej demokratickej spoločnosti, kde slobodní tvorili približne 30% obyvateľstva? Masy bezprávných otrokov, bez ktorých si ani Aristoteles nevedel predstaviť hospodárstvo, kultúru, svet. Zameňme antickej pojem „ľud“, čiže elitu ovládajúcu skutočné a bezprávne masy s rovnako veľkou, čo do počtu, stredovekou nobilitou a hľa, už tu máme úplne iný obrázok antickej demokracie. Odrazu vidíme, že sme priam hystericky lipli na onom nereálnom pojme „ľud“ v antike, namiesto toho, aby sme videli neúprosnú realitu antického

sveta, ktorý nebol nutným predstupňom vo vývine spoločnosti, ako si to vysnívali marxisti, ale odvekou skutočnosťou tých hore a tých dole. Skutočnosťou vládnucej vrstvy, ktorá chcela byť rovná s vládnymi a nebola žiadnym „ľudom“, pretože ten skutočný ľud, otroci, nielen že nehrali v očiach tzv. „ľudu“ žiadnu rolu, ale nemali ani plnú ľudskú hodnotu. Boli, prepýtujem, nástrojom.

Predstavme si, že by sa tento antickej demokratický systém, na ktorý sa toľko odvolávali klasici 18. storočia, nad ktorým plesali revolucionári 19. storočia a ktorým sa nechali inšpirovať novopohania storočia dvadsiateho, niekto pokúsil zaviesť v dnešnom svete. Nepočuli by sme krik zo všetkých strán o tom, aký šíalený despotický systém sa tu zjavil? V 21. storočí, ako radi dokladajú naši milovaní demokrati! A hlavne: porovnajme tento systém so systémom stredovekým. Ak by sme oprávnenne prirovnali tzv. antickej „ľud“ k stredovekej aristokracii a masu otrokov k mešťanom a poddaným, kto by sa vo svojej naivite odvážil tvrdiť, že antickej otroci v tej slávnej demokracii na tom boli lepšie ako stredoveký poddaní? Ak neboli, tak za akým účelom bol v 18. storočí reinkarnovaný pojem antickej demokracie ako protiklad k stredovekému tmárstvu? Pokiaľ bolo a na základe všetkých dostupných prameňov aj stále je zrejme, že sloboda nás bola v antickej demokracii na oveľa nižšej úrovni ako v kresťanskej stredovekej spoločnosti, tak aký malo význam vyťahovať starú podvodnícku pohanskú haraburdu na osvietenie spoločnosti?

VÝZNAM BOL DVOJAKÝ:

1.) Práve fakt, že sa jednalo o asociáciu s pohanským myšlienkovým svetom, pôsobil kladne na strojcov a propagátorov novodobej demokracie. Oni totiž boli pohanmi a ne-

návideli všetko kresťanské, takže predstava znovuzrodenia systému, ktorý by bol pohanského charakteru im pripadala nadmieru lákavá.

2) Demokracia, tak ako sa osvedčila už v antike, bola výborným nástrojom na deštrukciu starých mocenských štruktúr, vrátane Cirkvi, a na sebaapradenie rôznych politických dobrodruhov, zbohatlíkov, nelegitímnych šľachtických ľavobočkov, mocensky neukojených druhotriednych právnikov a podobných pozbe-rancov, ktorí by za štandardných okolností zakomplexovane leštili kľučky aristokratických palácov.

Vráťme sa však k demokratickej praxi v antike. Objasníme si najprv niekoľko základných faktov a predovšetkým fakt najhlavnejší, fakt otroctva. Nikdy a nikde, mimo kresťanskú spoločnosť, nebolo počuť o spoločnosti bez otrokov. Po všetky časy sa vznášala nad zemou neodvratiteľná tara, veliaca používať svojich „bližných“ ako oduševnené nástroje, ako niečo, čo nemá inú danosť vo svojom živote, len byť pracovným nástrojom. Nikto o tom nikdy nezapochoyboval v starom svete a ak aj niekto na sekundu áno, tak len aby si v zápätí vyslúžil punc blázna a fantasty. Najväčší duchovia antiky považovali otroctvo za také nevyhnutné ako dýchanie a ani vo sne by im nenapadlo ho rušiť. Keď omieľali frázy o slobode, tak mali na mysli slobodu len pre onen „ľud“, čiže pre slobodných občanov. Občan nejakej polis si dokonca ani netrúfol vytrčiť päty zo svojej rodnej viedy, lebo mu hrozilo, že ho za najbližším kopcom v susednej polis rovno zoberú do chomúta. Každý cudzinec, a myslený bol cudzinec doslova cezpoľný, bol potencionálnym otrokom. Len občania tých štátov, ktoré mali medzi sebou dohodu o neujarmovaní do otroctva, sa presúvali hore-dole v rámci povolených území.

Kráčajme dejinami od Mezopotámie cez Egypt až k Číne,

broďme sa pralesmi Afriky či Ázie, čuchnime si k smradu predkolumbovskej Ameriky, všade nachádzame to isté: otroctvo tisícov a slobodu ne-mnohých. Aj po nástupe kresťanstva vidíme víťazné ťaženie islamu a neochvejné otroctvo kráčať v jeho šľapajach. Ak by v 19. storočí kresťanský Európan nezdeptal staré pohanské kultúry v Ázii, tak by sme videli otroctvo nerušene kvitnúť na brehoch Gangy, J a n g - c - t i a n g u a pri Eufrate. Ako ho tam, koniec koncov, p r a v d e p o d o b n e čoskoro uvidíme znovu v plnej kráse; a zdá sa, že nielen tam.

Sloboda, tak ako

ju poznáme, sloboda človeka, ktorý má v Božích očiach nezmazateľnú hodnotu bez ohľadu na spoločenské postavenie, to je čisto kresťanský konštrukt, ktorý sa rozvinul v stredoveku naprosto nezávisle na nejakých antickej politických skutočnostiach, predpokladajúcich nehynúce otroctvo nás.

Vývoj bol opačný, ako nám ho predkladali obhajcovia demokracie. Nie človek túžil od vekov po slobodom zriadení, ale kresťanstvo ako myšlienkový svet mu vnuklo vôbec niečo také, ako je pojem hodnoty človeka a jeho určitej nezávislosti od svetského zriadenia, vyplývajúcej z jeho vzťahu k Bohu a k zástupnej obeti Ježiša Krista, potencionálne za všetkých ľudí. Nič také nikde inde nebolo a ak bude kresťanstvo zatlačené späť do katakomb, ani nebude.

Toľko k faktu otroctva. Ďalším faktom, s ktorým musíme rátať, je neustále sa opakujúca schéma mocenskej výmeny v spoločnosti. Táto schéma má dejinami osvedčenú genézu, neustále sa opakujúcu. Začne sa vždy od rodov, ide sa ku kráľom, následne k aristokracii a oligarchii a späť. Vývoj, v tej ktorej komunite, môže postupovať rôzne, môže sa vrátiť späť, potom zase poskočiť o stupeň vpred, ale v podstate sa vždy, ak odhliadneme od folklórnych malebností a lokálneho čara rôznej proveniencie, vrtí stále dokola. Ľudská duša má svoje hranice. Každá z týchto výmen má svoje spôsoby, ako odstrániť predchádzajúcu garnitúru, aby bola uvedená k moci garnitúra nová, hladná po moci a majetku. Jedným z týchto osvedčených spôsobov je aj buntovanie tzv. ľudu za účelom zvýšenia pravdepodobnosti úspechu. Antické buntovanie ľudu rôznymi neuspokojenými predstaviteľmi oligarchie sa nazýva demokraciou.

Ako to už býva v dejinách zvykom, aby zábava neutíchala,

musíme podotknúť, že na počiatku aténskej demokracie, čiže demokracie vzorovej pre antiku, stojí tyran Peisistratos. On samozrejme demokratom nebol. Mal šľachtický pôvod a rozhodol sa dostať k moci. Zaštil sa ľuďom a vládol šťastne a úspešne ako samovládca natruc starým rodom a aristokracii. Jeho syn a nástupca Hippias už taký schopný nebol a situácia medzi oligarchami sa počala zahusťovať. Drali sa k moci jeden cez druhého, posielali sa do vyhnanstva i o život usilovali, no skrátka pravá antickej idyla. A tu sa zjavil Kleistenes, pravý hrdina demokracie, miláčik ľudu. Pochádzal tiež z aristokratického rodu Alkméneovcov, po deduškoví bol vnukom tyrana Kleistena zo Sikyónu a už za Hippiasa sa stal archontom, čiže evidentne nepochádzal z uličiek Pýrea, kde sa tmočila všelijaká remeselnícka spodina. Tento syn ľudu každým pórom svojho tela, podplatil veštiareň v Delphách, aby nakázala spartskému kráľovi Kleomenovi I. (nepochybne ďalšiemu úprímnemu bojovníkovi za demokraciu) vyvrátiť tyranu v Aténach. Keď to nevyšlo a stále nebol pri moci, vyvolal neúspešné povstanie a bol poslaný do vyhnanstva. Konečne v roku 510 pred Kristom sa dostal k moci a zaviedol onú celým svetom nedočkavo očakávanú demokraciu. Tá spočívala v tom, že eliminovala moc oligarchie, rozumejme, všetkých oligarchov okrem neho. Tento milovník slobody ľudu zaviedol okamžite ostrakizmus, podľa ktorého bolo možné vyhnúť všetkých slobodných občanov, ktorí sa nestotožnili s demokraciou a kuli proti nej netolerantné intrigy. Čiže: sloboda bola nakoniec len pre tých, čo boli demokratmi. Z tejto sladkej nádoby antickej-demokratickej tolerance sa najviac nabašmal Sokrates, ktorý dostal ako nepriateľ demokracie zodpovednú úlohu od aténskeho občana, demokratov, aby sa napil bolehlavu. Hľa, aký krásny začiatok jednej idey na úsvite európskeho dejín. Koľko asociácií a spomienok sa nám pri čítaní o tejto primárnej intronizácii našej sladkej demokracie vybaví v myšli. Kto videl počiatok, akoby uvidel všetko.

Antická demokracia, tento úchvatný kladkostroj na vyťahovanie skrachovaných a neuspokojených oligarchov k výšinám moci, stála teda, ako myšlienka, na úsvite novodobej demokracie. Podvod starý, zaslúžilý, dejinami okiadaný a preverený, inšpiroval podvod nový, protikresťanský a na okiadané čakajúci. A dnes už aj zbožne okiadaný, dokonca aj samotnými kresťanmi, ktorí v rámci okiadaní museli zabudnúť na dvetisíc rokov svojich dejín, na Konštantína Veľkého, Justiniána, Karola Veľkého, Ľudovíta Svätého a všetky tie zástupy nedemokratických pápežov, cisárov, kráľov, šľachticov, kňazov, mníchov a svätcov a ich ochotných služobníkov z radov poddaných. Zabudnúť, alebo ešte lepšie skomolíť a poprieť. Najlepšie vyhlásiť: všetci boli demokratmi, lebo boli kresťanmi.

(Pokračovanie v budúcom čísle)
Prevzaté z *Dielne sv. Jozefa*

KULTÚRA

Dvojtyždenník závislý od etiky

Redakcia: Sološnická 41, 841 04 Bratislava

Telefón: 0911 286 452

Vydáva Factum bonum, spol. s r. o.

Wolkrova 39, 851 01 Bratislava.

IČO: 35 734 710

Predseda redakčnej rady: Július Binder – Šéfredaktor: Teodor Križka – Cena jedného čísla je 1.50 € – Časopis vychádza každé dva týždne, s výnimkou mesiacov júl a august. Ročne vychádza 21 čísel – Stánkový predaj: Mediaprint Kapa, Pressegrasso, a. s. Objednávky prijíma Slovenská pošta na elektronickú adresu: ganisinova.renata@slposta.sk – Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a. s., Stredisko pfredplatného tlače, Uzbecká 4, P. O. Box 164,

820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk – Telefonické predplatné: 02/54418102 alebo 02/54418091 – Registračné číslo: EV757/08 – Prijímame iba príspevky napísané elektronicky vo formáte word a graficky neupravené. Nevyžiadané rukopisy nevraciam. Stanovisko redakcie sa nemusí zhodovať s názorom autora – E-mail redakcie: kultura@orangemail.sk – Internetová stránka a archív ISSN 1335-3470 (tlačene vydanie) ISSN 1336-2992 (online)

Kmenej známym informáciám o bojových jednotkách počas Druhej svetovej vojny patrí zmienka o moslimskej divízii Waffen-SS. 13. horská divízia SS „Handžar“ bola sformovaná v marci 1943 na obranu oblastí obývaných bosnianskymi moslimami a na boj proti partizánom. Je považovaná za jednu z najkontroverzejších bojových formácií v Bosne a Hercegovine počas Druhej svetovej vojny.

Ideou moslimskej divízie bol nadšený údajne i Heinrich Himmler, poukazovalo sa aj na árijský, gótsky a perzský pôvod obyvateľstva Chorvátska a Bosny a Hercegoviny. Moslimov plánoval zaradiť do programu národného socializmu a „oslobodiť ich od Británie“.

Keďže získať si dôveru bosnianských moslimov bolo pre nemeckých okupantov náročné, na pomoc si prizvali arabského nacionalistu, moslimského vodcu a jeruzalemského veľkého muftiho Amína al-Husajního. Amín al-Husajní bol podporovateľom národnosocialistickej ideológie a odporcom židovského osídľovania Palestíny, na ktorom sa podieľala Veľká Británia. Vďaka jeho agitácii bol nábor do divízie úspešný. Niektorí vojaci uprednostnili službu v jednotke SS pred ustašovskými formáciami kvôli lepším finančným podmienkam.

Jednotky boli vycvičené na operácie v horskom teréne, kde pôsobili aktívne roku 1944, napr. v operácii Wegweiser v oblasti Sremskej Mitrovice, či v operácii Osterei v pohorí Majeвица. Horská divízia SS v Bosne a Hercegovine mala aj svoju hymnu: „Pjesma ječi, sva se zemlja tres, / SS-vojska stupa roj u roj, / SS-vojska sveti barjak vije. / SS-vojska sve za narod svoj. // Daj mi ruku ti, draga Ivana, / oj s Bogom sad, oj s Bogom sad, oj s Bogom sad idem branit, / idem branit, idem branit mili, / rodni kraj, rodni kraj“ Keď mala byť divízia presunutá na Východný front, vojaci odmietali bojovať mimo ich domovského územia. Počiatočný stav divízie bol vyše 21 000 vojakov, na konci roku 1944 ich bolo už len 12 793. Divízia sa vzdala do rúk britskej armády 8. mája 1945.

Komunistická vláda obvinila 38 vojakov divízie z vojnových zločinov – zo zavraždenia 22 židovských obyvateľov Tuzly. Sedem vojakov bolo popravených.

Na Balkáne boli moslimovia organizovaní ešte v SS divíziách Skanderbeg a Kama.

Významný podiel na šírení nacistických ideí v arabskom svete mal veľký jeruzalemský muftí Amín al-Husajní (1897-1974). Člen prominentnej arabskej jeruzalemskej rodiny al-Husajníovcov si už roku 1920 získal povesť fanatického antisemitu. Bol väznený Britmi za tzv. Hebronský masaker roku 1929, pri ktorom bolo zavraždených niekoľko desiatok ortodoxných židov. Bol predstaviteľom militantného palestínskeho arabského nacionalizmu, ktorý sa zrodil aj v dôsledku potlačovania Arabov, ako i všetkých neturkických národností v Osmanskej ríši. Roku 1930 absolvoval pobyt v Saudskej Arábii. Roku 1936 stál na čele Vysokej arabskej komisie v boji proti britským aktivitám pri židovskom osídľovaní Palestíny. Jeho

protižidovské pogromy podporovala spočiatku aj Komunistická strana Palestíny vytvorená za pomoci ZSSR, pričom niektorí arabskí komunisti považovali jeho postup ešte za umiernený. Pre svoju politickú činnosť bol donútený ujsť do Sýrie, ktorá bola v tej dobe pod francúzskym mandátom Spoločnosti národov.

Al-Husajní vykladal Korán v súlade s ideami národného socializmu, propagoval v arabskom svete nacistické idey a ako súčasť „svätej“ vojny chápal útok na britské pozície na Blízkom východe roku 1940.

Roku 1941 po vývoji vojnových udalostí v prospech Británie, ušiel al-Husajní do Nemecka, kde bol prijatý so všetkými poctami ako hlava spojeneckého štátu a poctený titulom „čestný Árijec“. Al-Husajní zas menoval A. Hitlera za „čestného moslima“. Roku 1942 založil Centrálny islamský inštitút v Berlíne, organizoval aj „Arabskú brigádu“, ktorá bojovala v záujme nacistického Nemecka. Viacero historikov spomína možný vplyv na „konečné riešenie židovskej otázky“. V norimberskom procese D. Wisliceny potvrdil al-Husajního spoluprácu a priateľský vzťah s H. Himmlerom a A. Eichmannom. Roku 1945 sa mu za nevyjasnených okolností podarilo ujsť v prezlečení do Egypta.

Z rodu al-Husajní pochádzal aj neskorší palestínsky vodca Jásir Arafat.

V otázke vzťahu arabského sveta k nacistickému Nemecku uvedme ešte politický obrat v doposiaľ probritskom Iraku, kde roku 1939 zahynul pri autonehode kráľ Ghazi I. Jeho regentom sa stal emír Abdul Illah, ktorý menoval za nového premiéra Rašida Aliho al-Kaláního, sympatizanta nacistického Nemecka i fašistického Talianska, ktorý udržoval styky aj s al-Husejním. Al-Husejní roku 1940 vydal fatwu vyzývajúcu moslimov na boj proti Židom a Britom. Nemecko a Taliansko dostali ponuku zásobovania irackou ropou, Irak vypovedal britské firmy a vojenské jednotky z krajiny. Situácia sa zmenila po britských víťazstvách na africkom fronte. Do roku 1941 bol mocnostiam Osi naklonený aj Irán za vlády šáha Rezu Pahlavího.

Hitler sa o islame vyjadril niekoľkokrát pozitívne ako o náboženstve založenom na hrdinstve.

Okrem sympatizantov nacizmu však v arabskom svete existovali v predvojnových časoch aj prúdy podporujúce marxizmus alebo britský liberalizmus. V 30. rokoch sa v arabskom svete objavilo viacero organizácií kopírujúcich nacistické Nemecko, napríklad Sýrska národnosocialistická strana mala hymnu „Syria, Syria, über alles“. Spoločné záujmy s nacistickým Nemeckom deklaroval aj Hassan al Banna, zakladateľ Moslimského bratstva roku 1928.

KATARÍNA DŽUNKOVÁ

Na obrázku hore:
Jeruzalemský veľký muftí
Amín al-Husajní
pred moslimskou divíziou SS
v Bosne a Hercegovine

Na snímke uprostred:
Amín al-Husejní a Adolf Hitler
roku 1941

Na snímke dole:
Bosnianski vojaci
čítajú Husejního pamflet

Moslimská divízia SS

Vzťah nacistického Nemecka k arabskému svetu

